

Konya-Kadınhanı'ndan Memorat Örnekleri ve Motifleri¹

Dilek Erenoğlu ATAİZİ² & Burak SÖZER³

Özet

Tarihi süresince çeşitli medeniyetlere ve kültürlere kapılarını açmış olan Anadolu toprakları, günümüzde hâlen keşfedilmeye muhtaç değerlere sahip bir hazinedir. Sözlü edebiyat geleneği ve insan aklının ortak değerleriyle başlayan metafor üretimi, mecaz kullanımındaki zenginliği beraberinde getirmiştir. Bunun sayesinde hızla gelişen Türk dili, geleneksel değerlerini korumaya devam etmektedir. Halk anlatıları, halk hikâyeleri, destanlar, masallar, memoratlar, menkıbeler ve efsaneler sözlü edebiyat geleneğinin bir türü olmakla birlikte kuşaklar boyunca bazı varyantlar halinde aktarılmakta ve böylece bağlı bulunduğu toplumun inanç ve değerlerini yansıtmaktadır. Anlatılarda yer alan motifler, mitolojik unsurlardan da yararlanarak anlatıların zenginleşmesini sağlar. Halk anlatılarının karşılaştırmalı bir şekilde incelenmesi için, üzerinde araştırma yapılmamış bölgelerin incelenmesi önemlidir. Konya'nın Kadınhanı ilçesi ve köyleri, bu bakımdan keşfedilmeye muhtaç sahalardan biridir. Dil ve edebiyat mirasının kaybolmaması ve zenginliklerin gelecek çalışmalara kaynaklık edebilmesi için kayıt altına alınması gerekir. Bu çalışmada, Konya'nın Kadınhanı ilçesine bağlı Kolukısa köyünde yapılan ağız araştırmasında kaynak kişilerden elde edilen memoratlar ve bu anlatıların motif özellikleri ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Konya, Kadınhanı, motif, memorat, Kadınhanı ağızı.

Memorate Examples and Motifs from Konya-Kadınhanı

Abstract

The Anatolian territories, which have opened their doors to various civilizations and cultures throughout history, are a treasure possessing values that are still in need of exploration. The Turkish language which started with the tradition of oral literature and shared value of human mind, rapidly developed thanks to the wealth of the metaphor production, continues to preserve its traditional values. Folk stories, tales, epics, memories and myths are transmitted as a kind of tradition of oral literature, with some differences and variants throughout generations, reflecting the beliefs and values of the society to which they are attached. The motifs in the stories, provide enrichment of explanations by making use of mythological elements. For comparative analysis of folk stories, it is important to examine areas that have not been surveyed. Konya, Kadınhanı county and its villages, is one of the areas in need of exploration. The legacy of language and literature must be recorded in order to be a source for future works. In this study, the memorates from dialect study and the motif features of these subjects in Kolukısa of Konya city Kadınhanı county.

Key Words: Konya, Kadınhanı, motif, memorate, dialect of Kadınhanı.

Giriş

Yazılı edebiyat geleneğinin öncüsü olan sözlü edebiyat geleneğinde bulunan halk anlatılarının yazıyla kaydedilmemesi nedeniyle bu anlatı türlerinin elde edilmesi için gerekli başvuru

¹ Bu makale, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi BAP No: 2016-1164, Konya İli Kadınhanı İlçesi Kolukısa Köyü Ağızı (İnceleme-Metin-Sözlük) adlı Bilimsel Araştırma Projesi'ne dayanmaktadır.

² Dr. Öğr. Üy., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. E-posta: dilekerenoglu@gmail.com.

³ Doktora Öğrencisi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı. E-posta: buraksozer90@hotmail.com.

kaynakları âşıklar, meddahlar ve bu hikâyeleri önceki kuşaklardan dinleyerek yeni nesile aktarma gayretinde olan kaynak kişilerdir. Destan, masal, efsane, memorat ve fıkra gibi anlatmaya dayalı türlerden olan halk hikâyeleri, Türk edebiyatının sözlü ve yazılı geleneğinin halkalarından biridir. Türkçede halk anlatmaları üzerinde yapılmış çalışmalar her ne kadar günümüzde artmaya başlasa da oldukça köklü bir yazılı ve sözlü edebiyat geleneğine sahip olan Anadolu ve Türk kültürünün değerlendirilmesi için yeterli sayıda değildir. Pertev Naili Boratav, Şükrü Elçin, M. Bali, Fikret Türkmen, Ali Berat Alptekin, Bahaeddin Ögel, Metin Ekici, Saim Sakaoglu, Özkul Çobanoğlu gibi araştırmacılar, günümüzde yapılan ve yapılacak olan halk bilimi çalışmalarına hâlen kaynaklık etmektedir. Araştırmaların ve incelemelerin kaynakları arasında cönkler, yazılı metinler ve halk ağızlarından derlenen metinler kullanılmaktadır. Halk anlatı türleri, Türk sözlü edebiyat geleneğinin dününü, bugününü ve geleceğini kanıtlayan temel eserler niteliğindedir.

Halk anlatıları, modern yazılı edebiyat geleneğinin de temelini oluşturmaktadır. 11. yüzyıl Orta Asya Türkleri arasında aktarılan ürünler, Kaşgarlı Mahmud tarafından *Dîvanü Lüğati-t Türk* adlı eserde kayıtlara geçmiş, bunun öncesinde *Oğuz Kağan Destanı* ile İslamiyetle henüz tanışmamış Türk boylarının kültürü, töreleri, inançları, söz dünyaları, metafor kullanımları hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlayan bir miras niteliğindedir. Dede Korkut'ta anlatıların en eski örnekleri görülmekte, "boy" adıyla geçen anlatılar âşıklar tarafından anlatılmaktadır. Bu anlatıların konuları arasında kahramanlık, aşk, dış ve iç mücadeleler, zenginlik ve fakirlik, padişahlık ve kulluk gibi evrensel konular dile getirilmiştir. "Bu türün modern anlamda hikâye terimi olarak kullanılması ise XVI ve XVIII. yüzyıla dayanmaktadır." (Albayrak, 2005, s.39-40).

Belirli bir zamanda yer almayan, hayali, ütöpik ve distöpik bir evrende geçen, gerçekçi öğeler olmasına rağmen günümüzdeki realist hikâye tarzından uzak olan halk anlatıları, masaldan farklı olarak mensur ve yoğun bir anlatımla değil nazım ve nesir karışık olarak aktarılmıştır. Böylece sözlü edebiyat geleneği için önemli bir özellik olan akıcılığı ve akılda kalıcılığı bünyesinde barındırmıştır. "Bu hikâyeler, sözlü ve yazılı anlatımda kısmî şekil ve üslup farklılıkları göstermiş, sözlü anlatım esnasında anlatıcı kendi tarzını da ekleyebilmiştir." (Albayrak, 2005, s.40). Günümüzde de âşıklar ve hikâyeyi bilen kişiler bu yöntemle geleneğin sürdürülmesini sağlamaktadır.

Toplumun ortak değeri ve ürünü olan halk anlatıları arasında masal, efsane, fıkra, dua, memorat, beddua, deyim, atasözü, menkıbe, bilmece gibi örnekler yer alabilir. Her kaynak şahıs, anlatacağı hikâyeyi kendi bölgesi, kültürü ve inanışları ile süsleyebilir. Bu anlatıya

kendi hayatından örnekler de katabilir. Bu sayede anlatıların varyantlarında farklı ve yeni metinler ortaya çıkar. "Halk hikâyelerinin büyük bir çoğunluğunda efsane özellikleri gösteren motifler yer alır". (Alptekin, 1997, s.16-17). Bu nedenle iki tür, birbirini besler şekilde birlikte büyümüştür.

"Gerçek veya hayali, belirli kişi, olay veya yer hakkında anlatılan hikâyedir" (Sakaoğlu, 2009, s.41) şeklinde tanımlı ilk defa *Grimm Kardeşler* tarafından yapılan efsaneler, Anadolu göçebe kültürünün gelecek nesillere sağlıklı bir şekilde aktarımını sağlayan etkili sözlü aktarım yetenekleridir. Üslup ve yazı dili kaygısı taşımayan anlatı türleri, mekânı dünya olan fakat olağanüstü karakterler barındıran bir kurgudur. Memorat ise, son yıllara kadar efsane başlığı altında incelenen bir alt kavram olarak karşımıza çıkmıştır.

Halk hikâyelerinin kaynakları arasında olmuş vakalar, yaşamış ya da yaşadığı rivayet edilen âşıklar, klasik manzum hikâyeler, Türk (Dede Korkut), Arap - İslam (Leyla ile Mecnun) ya da İran-Hint (Kelile ve Dimne) kaynaklı hikâyeler yer almaktadır. "Hikâyelerin tasnifi kahramanlık, aşk, destani, saz şairleri tarafından oluşturulan, dini ve milli gibi konularına göre tasnif edilmiştir." (Alptekin, 1997, s.40). Bu hikâyelerin motif yapısında mitolojik unsurlar, hayvanlar, yasaklar, sihirler, ölümler, olağanüstü durumlar ve canlılar, zeki ve aptal varlıklar, imtihanlar, evlilikler, şans, ceza, suç, ödüller, esirler, kaçaklar ve din gibi unsurlar yer alır. Anlatıcının kişisel deneyimlerinin belirleyici olduğu memorat türünde, motiflerin efsanelerle benzerlik gösterdiği ancak birinci şahıstan itibaren kuşaklar arasında değişime uğrayarak aktarılması söz konusudur.

Kadınhanı ve Kolukısa Köyü Hakkında

Çalışmamıza konu olan Konya'nın Kadınhanı ilçesine bağlı Kolukısa köyü, Anadolu'nun muhtelif yerlerinde olduğu gibi Türk dilinin söz varlığı, zenginliği ve halk anlatılarına ev sahipliği yapmaktadır. Fakat bu değerlerden haberdar olmak için keşfedilmeye muhtaç coğrafyalara saha çalışması yapmak üzere ulaşmak gerekmektedir.

Yüz ölçümü bakımından Türkiye'nin en büyük ili olan Konya, Klasik Doğu Roma İmparatorluğu'ndan itibaren başlayan, Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı dönemi ile devam eden, dolayısıyla zenginleşmiş bir mirasa sahiptir. Anadolu'nun Türkleşmesi ile birlikte Konya, Kadınhanı ve köyleri göçebe Oğuz (Yörük), Tatar ve Çerkez boylarına yuva olmuştur. Yazları oldukça sıcak ve kurak bir iklime sahip olan yörede, kışlar kar yağışlı geçer. Bölgenin temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Ancak modern tarıma geçiş konusunda yöre genelinde önemli eksikliklerin bulunduğu görülmektedir. Türkmen köylerinin Yörük köylerine oranla daha fazla işlenebilir tarım arazisi bulunmaktadır.

İpek Yolu'nun geçiş güzergâhında olması nedeniyle Roma İmparatorluğu döneminde Pira adıyla bir kavşak noktası olan ancak nahiye hüviyetine Selçuklu Devleti döneminde 1223 yılında kavuşan yerleşim yeri, *Saideli* adıyla kurulmuştur. İlçenin bugünkü Kadınhanı adını resmi olarak alması ise 1935 yılında gerçekleşmiştir.

1097 yılından başlayarak Müslüman-Türk boylarının yerleşim alanı haline gelen Kadınhanı, Oğuzların Bozulus boyu mensuplarının iskân ettiği bir yer olmuştur. Kınık, Bayat, Avşar, Çavundur, Savur, Sarılı, Derili, Hacılı gibi Oğuz obaları bölgedeki verimli tarım arazilerine yerleşmiştir.

Çalışmamıza kaynaklık eden metinlerin yer aldığı köylerden ilki olan Kolukısa köyü, Kadınhanı'na yaklaşık 33 km uzaklıktadır. 18. yüzyıldan itibaren köye Doğu Anadolu'dan gelen Oğuz boyları ile birlikte Azeri Türkmenleri içerisinde yer alan Şamlar Aşireti yerleşmiş ve ilçenin en eski yerleşik köylerinden biri haline gelmiştir. Köye daha sonra Arap, Yörük ve Tatar göçmenlerinden yerleşenler olmuştur.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Konya'nın Kadınhanı ilçesine bağlı bir Türkmen yerleşim yeri olan Kolukısa köyündeki kaynak kişiler tarafından aktarılan halk anlatılarındaki motifleri ön plana çıkarmak, tespit etmek, Anadolu sözlü edebiyat geleneğinde yer alan tip, memorat ve efsane unsurlarının değerlendirilmesine katkı sağlamak ve bunları kayıt altına almaktır. Böylece bölgede anlatılan halk anlatılarının teknolojinin getirdiği yaşam ve kültür farklılıklarından etkilenmeden gelecek nesillere ve bu alanda çalışma yapan araştırmacılara aktarması sağlanacaktır. Ağız çalışması olarak yola çıktığımız bu çalışma, Anadolu halkının kültürüne ve diline olan bağlılığından dolayı farklı malzemeler elde etmemizi kendiliğinden sağlamıştır.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmadaki metinler, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu* kapsamında yürütülen *Konya İli Kadınhanı İlçesi, Kolukısa Köyü Ağzı*⁴ ve bu çalışmanın ürünü olan *Kadınhanı ve Çevresi Türkmen - Yörük Ağzı (İnceleme-Metin-Sözlük)*⁵ adlı yüksek lisans tezinden elde edilmiştir.

Çalışmada yöntem olarak nitel araştırma yöntemlerinden yönlendirilmiş görüşme ve doküman analizi tekniği uygulanmıştır. Derleme sırasında konuşmaya katılanlar ya da kaynak kişinin konuyu dağıtarak anlatmasından kaynaklı olarak konu bütünlüğü genellikle bozular. Bu

⁴ Proje: BAP NO : 2016-1164.

⁵ Tez: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili Bilim Dalı, (Yayımlanmamış) Yüksek Lisans Tezi, 2017.

sebeple buraya aldığımız metinler derlenen metinlerin içinden konu bütünlüğünü sağlayacak şekilde düzenlenmiştir. Metinler Ölçünlü Türkçeye aktarılmıştır.⁶

Memorat Türü ve Özellikleri

Memorat terimi, sözlü kültür kavramının bir ürünü olarak şekil, işlev, yapı ve muhteva bakımından efsanelerle benzer özelliklere sahip olan fakat efsanelerden ayrı değerlendirilen bir halk edebiyatı ürünüdür. Kişisel deneyimlerin sonucunda anlatılan bu hatıralar, toplumsal ve ahlaki duyguları da içerisinde bulundurarak hayata dair dersler çıkarılabilen anlatılardır. Memoratlar, epik destanlar, halk hikâyeleri ve fıkralarla motif ve kahramanlıklar bakımından benzer özelliklere sahiptir. Bu anlatılarda "tabiatüstü" varlıkların insanlarla birlikte aynı mekânlarda bulunması ve bu varlıklarla kurulan iletişim sonucunda yaşananlar yer alır. Söz konusu olaylar, anlatıcıdan dinlenerek kişiden kişiye aktarılır.

Carl Wilhelm von Sydow tarafından "*Kategorien der Prosa-Volksdichtung*" (Berlin ve Leipzig, 1934) adlı makalede ilk kez tanımı ortaya konan memorat terimi, "kişisel deneyimlerin yeniden üretilmesiyle birlikte oluşan, olağanüstü tecrübelerin konu edindiği hikâyeler" olarak tanımlanmıştır (Ekiz, 2015, s.131).

Dünyada ve ülkemizde son yıllara kadar efsane başlığı altında incelenen memoratlar, kesin ayrımı ve terim tanımlaması yapılmaya çalışılan bir halk edebiyatı ürünüdür. "Tabiatüstü ferdi bir tecrübenin yaşayan ya da ondan dinlenmiş biri tarafından şahıs tecrübesinden hareketle üretilen bir hikâye" olarak Kvideland, (1991:19) tarafından tanımlanan bu tür, Özkul Çobanoğlu'na göre "Sosyal hayatta yaşadığına inanılan tabiatüstü varlıklarla 'görme, konuşma, dokunma, hissetme, rüya ve bunlardan başka bir yolla' iletişim kurma" (Çobanoğlu, 2003, s. 21) üzerine kuruludur. Ayrıca Çobanoğlu, memoratların sözlü kültür nesir türleri içerisinde motif ve kahraman özelliklerinin yanı sıra yapı, işlev ve pek çok tür bakımından örtüştüğü tek türün efsane olduğunu belirtir. (Çobanoğlu, 2003, s. 25).

Mitoloji kavramından hareketle memorat türüne farklı bir bakış açısı getiren Fuzuli Bayat ise, "Memoratlar, gerçek olduğuna inanılan hayat hikâyeleri olmakla birlikte iyi ve kötü varlıklar hakkında anlatılan mitolojik söylentiler, yaşanmış tecrübelerin ya da yaşandığına inanılan olağanüstü olayların anlatımıdır." demiştir (Bayat, 2012, s.258).

Tuğrul Balaban'a göre, memorat, bir nakil ya da rivayet değil ferdi bir tecrübedir. Kişilerin metafizik tecrübelerine bağlı anlatılar olmakla birlikte efsane kadrosu içerisinde yer alır. Gerçeklikten ziyade kutsiyet merkezli bir anlatı şeklidir (Balaban, 2015, s. 89).

⁶ 1-2-3 numaralı metinler, Ölçünlü Türkçeye aktarılarak düzenlenmiştir. Metnin aslı için bk. (2017, s.100-106).

Memoratlara gerçek hayat hikâyeleri olarak değerlendirilmesi mümkündür. Çünkü bu anlatı türü, kulaktan dolma bilgilerin yanı sıra sohbet ortamında en çok saygı duyulan, anlattığı rivayetlere inanılan kişilerin duyuları ya da kendi deneyimlerinden ortaya çıkmıştır. Efsane ile ayırımının kesin çizgilerle ayrımı günümüzde halkbilimciler tarafından tartışma konusu olan bu tür, halk müheyyalatından tecrübeye dayalı şekilde beslenmektedir. Ayrıca folklor türleri, kendi kültürel bağlamlarında birbirinden izole edilmiş değildir; bu nedenle homojen bir yapıya sahiptir ve buna göre incelenmelidir.

Linda Degh, "Halk Anlatısı - Gerçek Hayat Hikâyeleri (Memorat)" başlığı altında ele aldığı bu türü, kişinin bir efsaneyi, destanı ya da masalı bilerek veya bilmeyerek sosyal çevreye anlatı uydurmak, yeni sosyal yaşama uyum sağlamak için değiştirmesi ve eklemeler yaparak anlatması olarak değerlendirir. Degh'e göre halk edebiyatı, kendi kültürel ikliminden, kişisel deneyimlerden ve sosyal değişimlerden etkilenir. Böylece birbirinden tek bir kaynaktan birbirinden farklı hikâyeler ortaya çıkabilir (Degh, 2006, s.231-234).

Kültürel ve toplumsal hafızanın diri tutulabilmesi önce halk edebiyatı ürünlerinin varlığına sonra halk anlatılarının nesilden nesile aktarılmasına bağlıdır. Bu anlatılar, uzun yıllar boyunca başta inanç olmak üzere kültürel, sosyal ve ekonomik değişimlerin izlerini taşır. Söz konusu değişimlerin neler olduğu, tecrübeler aracılığıyla halkın ortak dünya görüşü hakkında bilgi veren memoralarda bulunmaktadır.

Memoratlara temelini oluşturan olağandışı ve tabiatüstü olay ve kavramlar, efsanelerin de büyük bir kısmında yer almaktadır. Fakat efsane ile memorat arasındaki en önemli fark, memoratın bugünü, efsanenin ise dünü aktarmasıdır. Bireysel tecrübe, ferdilik, inanırılık seviyesi, toplum genelinde etkili olma, mekan ve/veya zamanın daha belirgin olması memoratın efsaneden ayrılan noktaları olarak değerlendirilebilir.

Sözlü anlatı türlerinden memoratın kaynağının birinci ağızdan dinlenmesi/alınması, deneyime göre yeniden üretilebilmesi anlatının edebi niteliğinin zaman içerisinde değişmesine neden olabilmektedir. Efsanede ise bu değişim daha sınırlıdır. Bu nedenle memoralarda belirli bir kalıba uygun anlatı şekli görülmez. Her anlatıcı, kendi üslubundan, yaşantısından, inancından ve kültüründen unsurları memorate katabilir.

Memorat türünün halk edebiyatında yeni bir kavram olarak ortaya çıkmasında, bağlam merkezli halkbilim yöntemlerinden "performans (icra) yöntemi"nin kullanılmaya başlanmasının önemli bir rolü bulunmaktadır. Bu yöntemle göre folklor metinleri sadece geleneksel normlara göre değil, bireysellik, sosyal amaç, topluluk içindeki icra, iletişim kurma

ve kolektif hafızayı canlı tutma gibi fonksiyonları üzerinden de değerlendirilmektedir. Gerçek ya da bir durum tespitinden çok inanırılığı yüksek bir olay aktarımı olan memoralarda, yaşanan ya da yaşanmayandan ziyade inanılan ve inanılmayan olaylar önemlidir. Performans yönteminin temsilcilerinden Dan-Ben Amos; *Kişisel Boyut (Anlatıcı/İcracı-Oyuncu)*, *Sosyal Boyut (Dinleyici/İzleyici)*, *Söz Boyutu (Anlatılan)* şeklinde üç unsur belirleyerek folklor incelemesi yapmayı önermiştir (Artun, 2015 s.89). Ayrıca halk anlatılarının oluşmasında kültür, bireysel bellek, ortak/kültürel bellek, ortak dil, biz bilinci ve sosyal bağlam birbiriyle iç içe olan olgu ve kavramlardır (Yüsküp, 2018, s, 109). Bu nedenle memoraların incelenmesi çok yönlü ve işlevsel halk bilimi yöntemlerinin bilinmesi ve kullanılmasıyla mümkündür.

Bu yöntem bilimi örnek alındığında Kadınhanı'nın Kolukısa köyünden derlenen metinlerin birer memurat örneği olarak değerlendirilmiştir. Memoraların tespit edilmesi, bu konu üzerinde yapılan çalışma ve tasniflerin gelişmesine de katkı sağlamaktadır. Memurat tasnifi konusunda yapılan ilk çalışma ise Özkul Çobanoğlu tarafından "Mevcut malzemen hareketle söz konusu iletişim biçimlerinin etrafında örülen veya iletişimin gerçekleştiği olağanüstü varlıktan, aktörden hareketle Türk halk kültüründeki biçimlerine dair memoralar" ifadesiyle (Çobanoğlu, 2013, s.77) yapılmıştır. Çobanoğlu, "Memoralarda İletişim Kurulan Tabiatüstü Güçlerin Tasnifi", "Türk Sosyo-Kültürel Yapısı İçinde Sosyal Olarak Kabul Edilen Olağanüstü Tecrübelerin İletişim Biçimlerinin Tasnif Denemesi" başlıkları altında on iki ana grupta memurat tasnifi yapmıştır (Çobanoğlu, 2003, s.73-83). Çalışmamızdaki memoraların tasnifleri bu bağlamdan hareketle sınıflandırılmıştır.

1. Kolukısa'dan Derlenen Memurat Örnekleri

1. 1. Olağanüstü Varlıklarla Kurulan İletişim Biçimleri ve Yaşandığına İnanılan Olay

Metin 1:

Derleme tarihi: 2016

Kaynak Kişi:

Ad Soyad: Ahmet Uslu

Öğrenim Durumu: İlkokul

Doğum Tarihi: 1934

Meslek: Çiftçi

Yer: Kolukısa

"Kolukısa kurulmadan önce bu bölge sazlıklarla doluymuş. Bu sazlıkların içinde yaban adamları denilen, iri yapılı ve ilk insanları andıran insanlar yaşarmış. Köyün kuruluşunu sağlayan kabile Vanlılar diye, atlarını bu sazlığın etrafında otlatırlarmış. Ancak atlar, sırlıklam ve yorulmuş bir şekilde yuvalarına geri dönerlermiş. Bundan rahatsız olan at sahipleri, atları başka birinin kullandığından şüphelenmiş. Bunu doğrulamak ve ata binenleri yakalamak için de atların sırtına katran sürmüşler. Atları sazlıkta yakalayan vahşi adamlar katrana yapışmış ve akşam at sırtında köye dönmüşler. Bu adamları gören halk, dehşete düşmüş ve onları öldürmek istemiş. Atların sahibi ise, "mal sahibi benim, kararı ben veririm" diyerek halkın bu adamları öldürmesini engellemiş. Eline bir makas alan ve atın üstünden adamları indiren mal sahibi, yaban adamlarının sazlıklara geri dönmesine izin vermiş. Halkın çok korktuğu ve tedirgin olduğu bu ilginç varlıklar, mal sahibine teşekkür için ertesi gün köye bir küp bal göndermiş. Bu olaydan sonra köyde bereket artmış, sazlıklar kurumuş, köy arazisi daha çok artmış ve yeni ekin alanları elde edilmiş."

Bal Motifi

Bal, halk hekimliğinde kullanılan, süt ile birlikte karıştırıldığında ilaç olarak hastalara verilen bir besin kaynağıdır. Memoratta köye gelen olağanüstü görünüş ve tipteki insanlara yapılan iyilik karşısında mal sahibine verilen "bal" motif olarak değerlendirilebilir. Özellikle atlı göçebe hayat tarzında hayvansal besinlerin ürünleri çok değerlidir. Bal ise, meddah geleneğinin temsilcilerinden "Behçet Mahir'in halk hikâyelerinde ve halk hekimliğinde değindiği bir "melhemdir". Bal, Allah'ın gücünü ve kudretini gösterir." (Sakaoğlu, 1991, s.272). Doğadaki çiçek ve bitkilerden elde edilerek hastalara karşı bir panzehir gücündedir. Bu nedenle köylülerin iyiliğine karşı verilebilecek daha iyi bir hediye yoktur.

Sözlü gelenekte varlığını sürdüren ve bölge halkının sosyal, ekonomik ve kültürel özellikleri hakkında bilgi veren halk anlatıları, yaşayanların değerleri hakkında da bilgi verir. Köroğlu ve Dede Korkut destanlarında özellikle süt ile birleştiğinde bir ilaç olarak çok değerli bir ürün olan bal, doğanın sunduğu değerli bir hediyedir. Dolayısıyla bu anlatıda görülen bal hediyesi tesadüfi bir unsur değildir. İç Anadolu'nun kurak sayılabilecek bir bölgesinde yer alan bu köyde, bal günümüzde dahi çok sık tüketilen ve bulunan bir ürün değildir. Bölgede arıcılık gibi bir tarım ve hayvancılık türünün olmaması, bölge halkında balın çok değerli olmasını sağlamıştır. Günümüzde de Kolukısa köyünde düğünlerde ve misafir ziyaretlerinde bal, hediye olarak görülen ve sunulan önemli bir besindir.

Bir İnanç Olarak Hoşgörü

Anlatının konusunu oluşturan olayın tanıklarının Kolukısa köyü sakinleri yerine "Vanlılar" adlı bir topluluk olması, köyün kuruluşunda Doğu Anadolu'dan gelen boyların varlığı hakkında düşünülmesini sağlayabilecek bir unsurdur. Binlerce yıl göçebe kültür içerisinde şekillenen Anadolu halkı, anlatılarında kendilerinden önce topraklarına ev sahipliği yapan kişi ve kavimleri vurgulama gereksinimi duymuştur. Köyün kuruluşunu hazırlayan boyların, Azerbaycan ve Doğu Anadolu yöresinden gelen Şamlar Aşireti olduğu bilgisi düşünüldüğünde zamanı bilinmeyen anlatının köyün yerleşimi hakkında ip ucu verdiği düşünülebilir.

Türk toplumunun ve özellikle Anadolu halkının tarih boyunca övüldüğü konuların başında hoşgörü gelmektedir. Anlatıda yer alan ve atları kaçırdığı ve kullandığı düşünülen olağanüstü kişiler, atlara bir zarar vermemiş onların başıboş bir şekilde dolaşması yerine suyun ve otların bol olduğu yerlerde gezmesini sağlamıştır. Bu varlıkların yakalanmasından sonra yapılabilecek fevriklik, kötü bir davranış ve haksızlık olacaktır. Dolayısıyla hoşgörülü olmak sonucu ödül olan ve kimsenin zarar görmediği bir süreç doğurur.

Kolukısa köyünün yerleşik hale gelişinden bu yana farklı kişiler ve nesiller arasında anlatılan bu anlatı, kişisel deneyim, yaşantı, düşünce ve inanç anlayışına göre farklılıklar göstermesi nedeniyle bir memorat türü olarak değerlendirilebilir. Metinde görülen "hoşgörü" yaklaşımı, farklı kuşaklara aktarılan anlatının ders verici özellikte olmasını sağlayan işlevde olup gelenekselleşen sözlü halk anlatılarının amaçlarından birini yansıtmaktadır. Ayrıca hoşgörü inancının bu anlatıda desteklenen ve inanılan bir kavram olduğu görülmektedir. Doğrudan davranışı etkileyen, hayatın içerisinde yer alması gereken bir ilke olan bu kavram, memoratların eğitici amaçla anlatıldığına da bir göstergesidir.

At ve Anlatıdaki İşlevi

Türklerde tabiatüstü varlıklar ve bunlarla ilgili olduğu düşünülen olaylar, sözlü kültür ürünlerinde oldukça önemli bir yer tutar. Ne olduğu bilinmeyen fakat genelde korkutucu, ders verici, bazen iyileştirici etkide olan varlıklar özellikle İslamiyetin kabulüyle birlikte "cin" adıyla anılmıştır.

Atın göçebe Türk kültürü içerisinde sahibi ile özdeşleşmesi, bir şahsiyete sahip olması sosyal yaşamda kişinin en kıymetli hazinesi olarak görülmesini sağlamıştır. Dolayısıyla hayatın akışında kişinin atının zarar görmesi görmezden gelinemeyecek bir durumdur. At sahibinin ya da sahiplerinin, kendi atlarının başkaları tarafından kullanıldığından şüphelenmesi dahi,

önemli bir olaydır. Oğuz Kağan ve Köroğlu destanlarından da bildiğimiz üzere, atın kaybolması, kaçması gibi durumlar destan kahramanlarının kahrolmasına neden olur. Özellikle göçebe kültürde bir sosyal statü göstergesi de olan at, sahibi her türlü tehlikeden koruyan bir koruyucudur.

Anlatıda yer alan at/atlar, yerel halkın şüphelendiği olağanüstü varlıkların yakalanmasında mitolojik ve destanlarda gördüğümüz üstün özelliklere sahip olmasa da olay örgüsünde sorunun çözümünde bir araç olarak yer almıştır. Ortadan kaybolmasıyla soruna neden olan at, olağanüstü varlıkların yakalanmasını çözmesiyle soruna açıklık getiren varlık olmuştur. Genelde sözlü halk anlatılarında mitolojik bir motif olarak görülen at, bu memoratta sıradan fakat olağanüstü bir anlatıyı şekillendiren bir unsur olmuştur.

Memorattaki atlar, olağanüstü bir varlık tarafından kullanılmasıyla, Caferi Türklerinin inanışlarında yer alan "at binen cin" efsanesinin bir göndergesi olmuştur. Bu inanış, Yaşar Kalafat'ın, "Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri" adlı eserinde şu şekilde geçmektedir (Duvarcı, 2005, s.128)

"At binen cin inanışına göre, gece atlara binerek dolaşan ve bu adla bilinen bir cin bulunmaktadır. Atlar, sabahları terli ve yorgun bulunur ve durum anlaşılır. Ayrıca cinler, ata binince onun yelesini örer. Bu cini yakalamak içinse atın yelesine zift sürülür ve böylece zifte yapışarak cinin yakalanması sağlanır. Bu yöntemle yakalanan cinler, yakasına bir iğne takılarak esir edilir ve her işte köle olarak kullanılır. Fakat esir cin, bir gün elindeki ekmeği bir çocuğa verir ve onu kandırıp iğneyi çıkartarak kaçır (Kalafat, 2000, s.271).

Ülkemizin farklı bölgelerinde anlatılan sözlü halk edebiyatı türlerinin ortak unsurlarından biri olan olağanüstü varlıklar sosyal, kültürel ve inanç gibi unsurların etkisiyle nesiller boyunca aktarılan anlatıların temel konularından olmuştur. Sözlü aktarımlarda varlıkların yerel yaşayış özelliklerine ve inançlarına göre şekillendiği, bu örnekte görülmektedir. Kişisel deneyimler, dil özellikleri, yörenin sosyal yaşantısı, eğitici olma düşüncesi olağanüstü motif ve unsurların varyantlar halinde varlığını korumasına neden olmuştur.

1.2. Eren/Ermiş/Evliyalarla Kurulan İletişim Biçimleri ve Yaşandığına İnanılan Olay

Metin 2:

"Köydeki oda sahibi ve varlıklı kişilerden biri, yine bir gün odasını uzun yoldan gelen bir yolcuya açmış. Misafirlerin atları ve diğer hayvanları için de bir ahır bulunur ve hayvanların yemleri de oda sahipleri tarafından verilmiştir. Sürekli olarak odada yolcu misafir eden adamın eşi, bu durumdan artık şikayetçi olmaya başlamış. Kocasına odayı kapatmasını ve

artık misafir kabul etmemesini, her gün yemek hazırlamaktan bıktığını ve artık kilerde malzeme kalmadığını söylemiş. En güzel odalarının misafirlere ayrılmasından, kış günü sıcak odanın başkasına verilmesinden şikayet olmuş. "Ya bana da bir oda yaparsın ya da odayı kapatırsın" demiş. Oda sahibi de eşine "Merak etme, kalp gözleri açık, temiz adamlar benim misafirim olur ve bereketiyle gelir. Bir gün yemek yerken camdan izle ve gör" demiş. Bunun üzerine adamın karısı camdan, yemek yiyen adamı izlemiş. Misafir, bir lokma alırken, cekedinin kenarından bir ekmek (lokma) sofraya düşmüş. Bunu gören kadın eşinin ne kadar haklığı olduğunu anlamış ve misafirin önemini kavramış. Eşinin yanına giderek ondan affını istemiş."

Eren/Ermiş/Evliya Motifi

Memoratlarn genel özelliklerinden biri de Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde farklı anlatılarında da yer alan "Veli kültü"dür. Gelecek nesillere aktarılması son derece önemli olan evliya, eren, ermiş, veli tipi halkın muhayyilesinde geniş bir yere sahiptir. Veliler, ya hastalara şifa verirken görülür ya da zor zamanlarda ortaya çıkararak kişiyi o kötü durumdan kurtarır. Ya da olağanüstü davranışlarıyla karşısındakine ibret verici bir hikâyeye bırakır. Memorat tasnifinde "Yatırlar, Evliyalar ve Şehitlerle Kurulan İletişim Biçimleri ve Yaşandığına İnanılan Olaylar" (Çobanoğlu, 2003, s.80-81) bölümünde yer alabilecek bu memorat örneğinde "kalp gözü açık" ermiş kişi, aynı zamanda misafirperverliğin önemini vurgulama işleviyle de anlatıda yer almıştır. Mekan olarak köy odasının seçilmesi de Kolukısa halkının geleneksel misafir algısını göstermektedir. Çünkü Kadınhanı'ndaki Türkmen köylerinin en önemli geleneklerinin başında köy odaları gelir. Bu odalar, hanesi kalabalık ve zengin olan kişiler için misafir odası olarak kullanılmakla birlikte hayırsever kişiler tarafından, köyden geçen satıcılar, geziciler, evliyalar, veliler ve fakirler için bir sığınma ve dinlenme yeri olarak da tahsis edilir. Özellikle Doğu ve Güneydoğu illerinden, uzak diyarlardan gelen kişiler burada misafir edilirdi.

Türk halk anlatı geleneğinin temel öğelerinden biri de bilge kişilere duyulan saygıdır. Bunun yanı sıra mitlerde de görüldüğü üzere, insanların birbirlerine karşılıklı sunular yaparak aralarındaki bağın daha da güçlü hale gelmesine ve toplumsal statülerin simgesel boyutta yeniden üretilmesine inanılır. (Özünel, 2013, s.60) Bunun yanı sıra misafirperverlik, Türk kimliğı ile birlikte anılan bir ritüel olarak günümüzde de belirtilen özellikler arasındadır. Özellikle Tanrı misafirliğı, Oğuz Kağan Destanı ve Dede Korkut Hikâyeleri'nde de görülen bir motiftir. Her sene büyük coşkuyla yapılan toy ve şöenlerde boylar bir araya gelir. Misafirlere hizmette kusur edilmez ve konuğun hayır duasına çok önem verilir. Köylerde

bulunan odalar, Türk misafirlik anlayışının İslamiyet'ten önceki dönemlerinden süregelen "Tanrı misafiri" ifadesinin bir unsuru olarak değerlendirilir.

Dede Korkut'ta yer alan Bayındır Han, Bay Büre Bey Oğlu Bamsı Beyrek, Salur Kazan, Kazılık Koca Oğlu Yigenek hikâyelerindeki toylarda davetlilerin rahatlığının, misafirin ev sahibi için duasının, ev sahibi ve misafir ilişkisindeki saygının, misafirin başköşeye oturtularak ona verilen değer ifadesinin anlatımına yer verilmiştir. (Altunbay, 2016, s. 364).

Halk hikâyelerindeki bu motif, Türk-Oğuz töresindeki misafirperverlik duygusunun günümüz nesillerine aktarılması, modern yaşamın önemsizleştirdiği misafir ve komşuluk gibi manevi toplumsal ve ahlaki değerlerin yaşatılmasını vurgulamak adına önemlidir.

Köy odalarında yaşanan olaylar ve kuşaklar arasında anlatılan memuratlar, Kolukısa'da günümüzde de sohbetlerin başlıca konularından biridir. Bu odalar, "hayat" adı verilen ve hane sakinlerinin yaşadığı ev ve avlunun hemen dışarısında yer alır. Kahve kültürünün henüz gelişmediği dönemlerde bir toplanma yeri olan odalar, düğün, ölüm, misafir ağırlama, harman ve hasat dönemleri gibi önemli zamanlarda her zaman açık tutulur ve gelen konuklar burada ağırlanır. Köyün yaşadığı ekonomik sorunlar, çeşitli anlatılar, gerçek ya da gerçek olmayan olaylar bu mekanlarda toplanan yaşlı, orta yaşlı ya da gençlerin ana sohbet konularındandır. Bu sohbetlerde, özellikle uzun kış gecelerinde olağanüstü varlıkları konu alan masallar, efsaneler, destanlar ve hikâyeler anlatılır. Ayrıca Anlatıda da görüldüğü üzere Kolukısa ve civar köylerde yer alan köy odaları, günümüzdeki halinden farklı olarak bir "han" işlevi görür ve uzaklardan gelen konuklar burada ağırlanır. Odaya gelen konuğun yalnız bırakılmaması ve her ihtiyacının karşılanması gerekir. Bunun yanı sıra konuktan hiçbir şekilde karşılık beklenmez, para alınmaz. Bir köy odasına gelen misafirin haberi, kısa zaman köy içerisinde yayılır ve konuk hakkında da gerçek ya da gerçekdışı hikâyeler anlatılır. Örneğini verdiğimiz türde ders nitelikli anlatılar, özellikle köydeki gençlere oda geleneğinin kaybolmaması ve bu geleneğin önemini vurgulamak adına sıklıkla anlatılır. 2000'li yıllara kadar teknolojinin her kesime ulaşmaması, toplumsal ve sosyal değişimin daha yavaş görülmesi nedeniyle önemli bir toplanma alanı olan köy odaları, kişisel anı ve anlatılarda yer alan asli mekanlardan biridir. Bu nedenle memurat olarak niteleyebileceğimiz bu anlatıda görülen oda mekanı ve yaşanan olay, olağanüstü motiflerle zenginleşen anlatıda önemli bir işleve sahiptir.

1.3. Hayvanlar Yoluyla Kurulan İletişim ve Yaşandığına İnanılan Olay

Metin 3:

"Çok eski zamanlardan birinde köyde birisi hastalanmış. Amansız bir hastalığa yakalanan bu kişinin iyileşmeye dair hiç umudu yokmuş. Bu yüzden ıssız bir dağın başına çıkmak ve

burada ölmek istemiş. Hasta ölümü beklerken birden yanına yılanların başı denilen Şahmeran gelmiş. Yılanların başı, kayanın üzerine bir sıvı kusmuş. Bu esnada bir sarı inek hastanın yanına gelmiş ve Şahmeran'ın sunduğu sıvının üzerine süt bırakmış. Bu karışımı içen hasta iki gün içerisinde iyileşmiş. Nasıl iyileştiğini soran ve iyileşmek isteyen diğer hastalara "Şahmeran'ın ödünü (can), nerden alayım sarı ineğin sütünü" demiş."

Şahmeran / Yılan Motifi ve İşlevi

Anlatıda görölen Şahmeran motifi, doğu ve batı kaynaklı pek çok efsane ve edebi eserde mitolojik, kültürel ve bir dini anlama sahip olan mitlerden biridir. Binbir Gece Masalları'nda "Yılanların Kraliçesi Yemlika'nın Hikâyesi" içerisinde geçer. (Uğurlu, 2007, s.1691). Bunun yanı sıra özellikle Doğu ve Güneydoğu halk hikâyelerinde Şahmeran, bir Mezopotamya kültür motifi olarak karşımıza çıkar.

Türk halk anlatı türlerinin beslendiği kaynaklar arasında mitler de bulunur. Mitlerin ortak özelliklerinden biri de kahramanların insan dışı varlıklardan oluşması ve kutsal olarak kabul edilmesidir. Sözlü edebi geleneğin ürünlerinden biri olması nedeniyle kültürlerarası etkileşime açık, masal ve efsane gibi türlere dönüşmesi de kolaydır. Hikâyede yer alan yılan simgesi de mitolojik anlatıların kahramanları arasında bulunur. Yeraltı ve yeryüzü simgelerinden kabul edilen yılan, cennetin kapıcısıdır. Şeytan, cennete girebilmek için yılanı kandırır ve Hz. Adem'e yasak meyveyi sunar. Tanrı, bunun üzerine yılanı cezalandırır, Şeytan'a hizmet ettiği için kıyamate kadar sürünmelidir. (Sakaoğlu, 1976, s. 198). Ayrıca yılan, ilkel toplumlar tarafından tapılan bir hayvandır. Saadet, sağlık ve bereket getirmenin yanı sıra kötölük, hilekârlık ve acının da aracı olarak görülür. Antik Çağ Yunanistan döneminden sonra Asklepios figürü ile birlikte Selçuklular'a kadar yılan, tıp, eczacılık ve diş hekimliğinin sembolü olarak kabul edilir ve zehri, panzehir olarak kullanılarak şifa aracı kabul edilir. (Uğurlu, 2007, s. 1695). Semavi dinlerdeki mitik anlatıların başrollerinden biri olan yılan, dişil özelliklerini Türk halk anlatılarında devam ettirmiştir. "İnsanoğlunun aklını ve bilinçaltını sıklıkla meşgul eden bu sürünge, hem günahların atfedildiği hem de korku kaynaklı bir saygının duyulduğu bir canlıdır." (Balıkçı, 2018, s. 56).

Farsça "yılanların şahı" anlamına gelen "Şah-mârân", Hint, İran, Yunan, İbrani ve Arap kaynaklarında da yer alır. İran'ın Camasbname geleneği ve İslam toplumlarındaki Ashab-Kehf hikâyeleri üzerinden, Orta Asya, Mezopotamya ve Anadolu sözlü ve yazılı edebiyat geleneğine erişir. (Uğurlu, 2007, s.1697). Bu örnekteki anlatıda ve diğer Anadolu halk hikâyelerinde Şahmeran, amansız hastalıkları iyileştiren yüce bir imge olarak kullanılır. Yarı

kadın olması nedeniyle de bir anlamda doğa ana ile benzeştirilerek doğurganlık ve bereketi de yılanla birlikte simgeler.

Bu anlatıda yer alan Şahmeran, doğu ve batı kültüründe yer alan efsanevi kaynaklara bir gönderge olarak yer almaktadır. Dinleyicinin kişisel birikiminin ve çabasının önemiyle buradaki göndergeyi tespit etmek mümkündür. Çünkü göndergenin bir alt biçimi olan ve metinlerarasılığın en çok başvurduğu yöntemlerden biri olan bu göndergelerde, açık bir şekilde metne gönderme bulunmaz. "Anıştırmalarda kişi ya da nesnelere doğrudan belirtilmez, yalnızca varlığı telkin edilir." (Bars, 2015, s. 477). Bu memorat örneğinde, Şahmeran, dinleyicinin kafasında bir canlandırma yapmasını bir anlamda çağrışımı sağlamaktadır. Bu dolaylı anlatım biçimi, anlatıya hareket getirmek için anlatıcı tarafından da kullanılmış olabilir.

Anadolu Türklerindeki halk anlatılarında farklı varyantlarla kendine yer bulan Şahmeran, bu öyküde Sarı İnek ile birlikte görülür. Sarı İnek, Anadolu masallarında üvey annenin baskısıyla ormana terk edilen kahramanların hayatının kurtulduğu süreçte de görülen bir motiftir. (Tanyıldız, 2015, s. 358). Ayrıca, halk hekimliğinde bir merhem olarak görülen süt, bu örnekte de görülmekte ve sütün bir panzehir ve şifa kaynağı olduğu anlaşılmaktadır. "Behçet Mahir'in halk hikâyesi olan Kirmanşah hikâyesinde de kılıç yarası inek sütü ile iyileşmektedir." (Sakaoğlu, 1999: s.271). Bu anlatı, bölge halkının eğilimi, dünya görüşü, beklentileri, gelenekleri, yaşanılan coğrafya ve iklimin etkisiyle varyantlaşmış ve masallaşmıştır. Türk dünyası sözlü geleneğinde "yılan" tipinin çeşitli türlerde geliştiği de bilinmektedir.

Sonuç

Bölgedeki nüfusun hızlı bir şekilde göç yoluyla azalması, teknolojinin artık köy hayatına dahi erişmesi nedeniyle gerek ağız araştırmalarında gerek halk anlatılarında elde edilen veriler her geçen gün daha da azalmakta ve değerli hale gelmektedir. Bölgenin tarihi ve kültürel zenginlerine ulaşılmasında halk anlatılarının rolü yadsınamaz.

Halk hikâyeleri, efsaneler ve memoratlar kapsamında yer alan efsanelerin ve bünyesindeki motiflerin, Türk halk edebiyatı sözlü edebiyat geleneği ile mitoloji kaynaklarının yakın ilişkisini bir kez daha ortaya koymaktadır. Kaynak kişilerin anlattığı hikâyelerin, bölgenin yüzyıllardır süregelen yaşam biçimi, kültürel yapısı, inancı, iklimi, üretimi ve coğrafyası ile uyumlu olması Türk halk hikâyelerinin tarihi bir değer olduğunu ifade etmektedir.

Bu çalışmayla birlikte Kadınhanı ve çevresinde yer alan Türkmen ve Yörük köylerinin dili, yaşantısı, efsaneleri ve sözlü edebiyat geleneği bakımından tespitler yapılmıştır. Halk hikâyeleri ve ağız çalışmaları yapan araştırmacıların bu değerlerin kaybolmadan gün yüzüne çıkarılması için konu edindiğimiz yerleşim yerleri gibi Anadolu'da bulunan çeşitli yörelere temas etmesi gerekir. Konya'nın Kadınhanı ilçesi başta olmak üzere yörenin diğer ilçe ve köylerinde yapılacak kapsamlı derleme çalışmaları Türk diline, kültürüne, tarihine, gelenek ve göreneklerine önemli katkılar sunacaktır. Yaptığımız çalışmanın, bu alana katkı sağlaması en büyük temennimizdir.

Kaynakça

- Akçar, M. (2010). *Anadolu Sahası Türk Halk Hikâyelerindeki Erkek Kahramanlar Üzerine Tip Araştırması*. Konya, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Abdürrezzak, A. B. (2017). Türk Dünyası Mitolojik Destanları İle Homeros Destanlarındaki "At" Motifi Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma. *SOBİDER*, S:17, s.262-283.
- Albayrak, N. (2005). Türk Halk Hikâyelerinin Genel Özellikleri, Tasnifi ve Taş Baskısı Halk Hikâyelerine Bazı Katkılar. *Osmanlı Araştırmaları XXVI*, s.39-49.
- Alptekin, A. B. (1997). *Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı*. Ankara: Akçağ Yayınları,
- Alptekin, A. B. (2007). Türk Halk Hikâyelerinde Ağaç Motifi Üzerine. *Milli Folklor*, Yıl:19, S. 76, s. 33-39.
- Alptekin, A. B. (2010). Türk Halk Hikâyelerinde Halk Hekimliği. *Milli Folklor*, Yıl:22, S.86, s. 5-19.
- Alptekin, M. (2018). Meddah Behçet Mahir'in Halk Anlatılarında Halk Hekimliği ve Baytarlığı. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17 (3), s. 879-893.
- Altunbay, M. (2016). Temel Bir Değer Olarak Dede Korkut'ta Misafirpervelik ve İzzeti İkrâm. *Akademik Bakış Dergisi*, S:56, s.359-371.
- Artun, E. (2015). *Türk Halkbilimi*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Aydoğan, E. (2006). *Anadolu Sahası Türk Halk Hikâyelerinde Mitolojik Unsurlar*. Ankara, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

- Ayva, A. (2001). Prof. Dr. Saim Sakaoglu'nun Efsane Araştırmaları. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.9, s.365-391.
- Balaban, T. (2015). Hz. Ali Merkezli Bir Ölüm Memoratına Dair Değerlendirmeler. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S:73, s. 89-103.
- Balıkçı, ř. (2018). şahmeran Efsanesi ve Yılan Tılsımlarının Psikanalitik Açıdan Değerlendirilmesi. *Folklor Akademi Dergisi*, C:1, s. 53-64.
- Bars, M. E. (2015). Battal Gazi Destanı'nda Göndergeler ve Anıştırmalar Üzerine Bir Değerlendirme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, S:4/1 s.465-490.
- Bayat, F. (2012). *Türk Mitolojik Sistemi-2 (Kutsal Dışı Mitolojik Ana, Umay Paradigmasında İlkel Mitolojik Kategoriler İyeler ve Demonoloji)*. İstanbul, Ötüken.
- Çobanoğlu, Ö. (2003). *Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Türk Halk İnançları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Dégh L. & Vazsonyi A. (1974). "The Memorate and the Proto-Memorate". *The Journal of American Folklore* 87, s.225-239. (Çev.) Ahmet Barış Ekiz, "Memorat ve Ön - Memorat". *Milli Folklor*, 2015, Yıl 27, S.105, s.131-146.
- Dégh L. (2006). Halk Anlatısı, (Çev. Zerrin Karagülle). *Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar-I*, Ankara: Geleneksel Yay.
- Duvarcı, A. (2005). Türklerde Tabiat Üstü Varlıklar ve Bunlarla İlgili Kabuller, İnanmalar, Uygulamalar. *BİLİG*, S:32, s.125-144.
- Ergin, M. (2016). *Dede Korkut Kitabı I-II*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Göçmen, ř. (2014). *Meddah Behçet Mahir Anlatmalarından Seçilen Aşk Konulu Halk Hikâyelerindeki Engel Epizodu Üzerine Bir İnceleme*. Ankara, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Gökbulut B. & Yeniasır, M. (2017). Kıbrıs ve Uygur Türk Masallarında Öne Çıkan Bazı Motifler Üzerine İncelemeler. *TÜRÜK*, S:10, s. 123-137.
- Kalafat, Y. (1999). *Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yay.
- Kızıloğlu, M. (2014). Tortum'da Derlenen Örnek Memorat Metinleri. *Bizim Ahıska Dergisi*, S:35, s.42-44.

- Koz, M. S. (1992). Türk Halk Hikâyelerinde Aile, *Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi. V. II.* Ankara, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, s.597-615.
- Kvideland, R. & Sehmsdorf, H.K. (1991). *Scandinavian Folk Belief and Legend.* Oslo, Norway: Norwegian University Press.
- Özcan, H. & Gönenç, C.S. (2015). Memoratlara Göre Karaca Ahmet Sultan. *Folklor/Edebiyat*, C:21, S:84, s.93-108.
- Özkartal, M. (2012). Türk Destanlarında Hayvan Sembolizmine Genel Bir Bakış (Dede Korkut Kitabı'ndan Örnekler). *Milli Folklor*, Yıl:24, S.94, s. 58-71.
- Özünel, E. Ö. (2013). Halk Anlatılarında Armağan - Erginleme İlişkisi. *Gazi Türkiyat*, Bahar 2013/12: 59-65.
- Sakaoğlu, S. (1976). *101 Anadolu Efsanesi.* İstanbul: Damla Yayınevi.
- Sakaoğlu, S. (1991). Son Meddah Behçet Mahir'in Hikâye Repertuarı. *Milli Folklor*, 2 (9).
- Sakaoğlu, S. (2009). *Efsane Araştırmaları.* Konya: Kömen Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (2011). *Halk Hikâyeleri.* Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını No:1387.
- Sözer, B. (2017). *Kadınhanı ve Çevresi Türkmen - Yörük Ağzı (İnceleme-Metin-Sözlük).* Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Tanyıldızı, E. (2015). Anadolu Masallarında Ormana Terk Edilme Motifinin İncelenmesi. *Asos Journal*, Yıl:3, s.349-359.
- Uğurlu, S. B. (2008). Çağdaş Türk Edebiyatında Şahmeran İmgesi: Arketipsel Bir Yaklaşım. *38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi 10-15 Eylül 2007.* C:4, s. 1691-1718.
- Yüsküp, D. (2018). "Siz At Olana Kadar Ben İt Olurum" Söz Öbeğinin, Bağlam Merkezli Yaklaşımına Göre İçerik Tahlili ve İşlevleri. *TÜRÜK*, S:14, s.105-126.

Extended Abstract

Examples of folk stories, tales, legends, anecdotes, prayers, memorats, curses, idioms, proverbs, rituals, riddles can be included among the community's common values and products. Every resource person can embellish the narrative story with its own territory, culture and beliefs. This narrative can include examples from his own life. At this point, different and new texts appear in the variants of the texts. In a large majority of folktales, there are motifs that show the features of myth. For this reason, the two types grow together in a feed.

About Subject of Study

Kolukisa village of Konya's Kadınhanı county, which is the subject of our work, are home to the dialect of the Turkic language, richness and folk stories as well as being in various places in Anatolia. However, in order to be aware of these values, it is necessary to reach to explore the geographical area that needs to be discovered.

The village of Kolukisa, which is the province of the villages where the texts originating from our work are located, is approximately 33 km away from Kadınhanı. From the 18th century onwards, Şamlar Tribe, who is one of the pioneer Azeri Turkmens, settled down and became one of the oldest inhabitants of the county. Thereafter, Arab, Yoruk and Tatar immigrants settled to this area.

The population in the region has decreased considerably because the migrations to the big cities continue very rapidly. For this reason, it became difficult to find people with age and knowledge that could be the source of local people. In addition, the studies on the Yoruks of Kadınhanı and the works to be done, the village of Kolukisa is an important station. The data obtained from the region is important along with being limited.

Aim of the Study

The aim of this study is to determine the motifs of the memorats conveyed by the sources in the Turkmen village Kolukisa a Turkmen settlement of Konya's Kadınhanı town, to contribute to the evaluation of the types, memorate and legendary elements of the Anatolian tradition of oral literature to record them.

Thus, the folk tales described in the region will be influenced by the generations of life and culture brought about by technology and will be transferred to the future generations and researches working in this field.

This study, which we have set out to do as a dialect study, has made it possible for us to obtain different materials due to the culture and language of the Anatolian people.

Method of the Study

The texts in this study were obtained from the postgraduate thesis titled "The Dialect of Turkmen-Yoruk in Kadınhanı and Its Region (Research-Text-Dictionary)" which is the product of the scientific research project "The Dialect of Konya City, Kadınhanı County, Kolukısa Village" supported by Scientific Research Projects Committee of Eskişehir Osmangazi University.

The five texts in this study, concern extraordinary beings, animals, holy persons, lovers and the settlement centre. After the analyzes, in the folk stories, tolerance, horse, honey, guest, Basilisk, heroism and tree motifs determined.

Conclusion

The three texts were obtained from Kolukısa village and shown to standard Turkish. The first text is a memorate and deals with extraordinary beings. In this text, tolerance, honey and horse motifs have been identified.

The second text is a folk story and deals with the unexpected guest and holy persons. The third text is a idealize story and it has motifs about Basilisk and snake.

With this study, the relationship between language, life, legends and tradition of oral literature of the Turkmen and Yoruk villages in and around Kadınhanı was revealed. Folktales and dialect researches should contact the various regions in Anatolia like settlements where we are talking about in order to get these values without disappearing.

As the population in the region is rapidly reduced through migration and the technology is now accessible even to the village life, the data obtained both in dialect studies and in folk stories are getting smaller and more valuable every day. The role of folk tales in reaching the historical and cultural riches of the region cannot be denied.

Comprehensive compilation studies to be carried out in other districts and villages of Konya, especially in the Kadınhanı county, will offer significant contributions to Turkish language, culture, history, traditions and customs. It is our greatest desire to contribute to this field by studying what we have done.